

HET ZILVEREN ALTAARORNAMENT VAN DE BRUGSE SINT-DONAASKATHEDRAAL

J. L. MEULEMEESTER °

Op 27 april 1627 ondertekende de toenmalige bisschop van Brugge, mgr. Denis Christophori (1570-1629), een contract met de Antwerpse beeldhouwer Hans van Mildert (1588-1638) tot het ontwerpen en realiseren van een nieuw hoofdaltaar voor de Brugse Sint-Donaaskathedraal¹. Dat de prelaat daarvoor een beroep deed op iemand uit Brabant, mag ons geenszins verwonderen. De Antwerpse beeldhouwers bereikten in die periode niet alleen een wereldfaam, maar de bisschop was tevens uit de Scheldestad afkomstig. Hij werd in 1629 voor de treden van dit altaar begraven. Aan dit barokke kerkmeubel werkten heel wat kunstenaars mee, maar Van Mildert nam toch wel het grootste deel voor zijn rekening. Volgens de archiefteksten creëerde Pieter Paulus Rubens (1577-1640) de kandelaar-dragende engel bovenaan de constructie; architect Pieter Huyssens (1577-1637) werd aangeduid om het uiteindelijke resultaat te keuren. Net als de kathedraal werd het altaar tijdens de Franse overheersing afgebroken. Sommige auteurs, zoals Adolf Duclos², menen te weten dat het door een Engelsman werd aangekocht en dat het nu staat te pronken in een kasteel in Groot-Brittannië.

Het hoofdaltaar van deze voormalige Brugse kathedraal werd sedert het midden van de zeventiende eeuw op de feestdagen opgesmukt met een zilveren ornament, geschonken door kanunnik Fredericus (van) Hillewerpe, wat niet uitzonderlijk is. We weten dat ook andere bidplaatsen dergelijke versieringen bezaten. Mogen we hier trouwens wijzen op het feit dat al vanaf de veertiende eeuw een 'zilveren tafel' aan het hoofdaltaar van de voormalige Brugse Sint-Donaaskerk

° lic. kunstgeschiedenis, Legeweg 153, 8200 Sint-Andries/Brugge.

1. I.v.m. dit hoofdaltaar zie J.L. Meulemeester, *Huyssens, Rubens, Van Mildert en het zeventiende-eeuwse hoofdaltaar van de Sint-Donaaskathedraal in Brugge*, in *Jaarboek 1986. Koninklijk Museum voor Schone Kunsten. Antwerpen*, Antwerpen, 1986, p. 173-204.

2. (A. Duclos), *Sint Donaas kerke in 1869*, in *Rond den Heerd*, V, 9 oktober 1869, nr. 46, p. 366. Zie ook J.L. Meulemeester, *op. cit.*, p. 178 noten 12 en 13.

stond die door proost Zeger vander Beke was gelegateerd. In het midden werd O.-L.-Vrouw voorgesteld met daaromheen zes zilveren apostelen. Omstreeks 1470-1471 kreeg ze een opknapbeurt en tijdens de religieuze troebelen (ca. 1566) werd ze weggeborgen³.

Hoe het zilveren altaarornament uit de Brugse Sint-Donaaskathedraal eruitzag, weten we vooral dankzij een bewaarde waterverftekening (zwarte inkt op papier, 35 x 44,5 cm met uitvouwbaar stukje van 15,3 x 5 cm) in een achttiende-eeuws handschrift in de Brugse stadsbibliotheek (zie afb.)⁴. Deze tekening wordt wel eens aan Matteüs van Laerebeke toegeschreven. Ook enkele beschrijvingen zijn tot ons gekomen⁵. Het bestond hoofdzakelijk uit een rijkelijk versierd antependium. In het midden prijkte een overdreven opgesmukte cartouche, vastgehouden door twee putti, waarin vermoedelijk de strijd van de H. Antonius Abt tegen de bekoringen in de woestijn werd uitgebeeld. Errond speelden verschillende engeltjes met acanthusbladeren. Rondom was er een vrij brede boord met op-

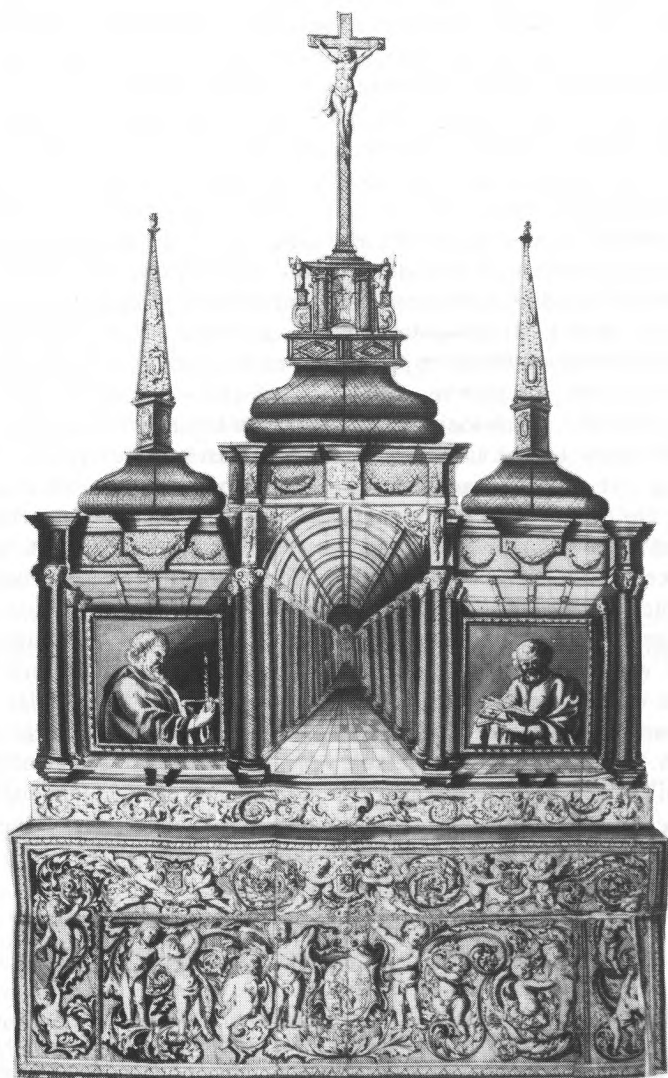
3. A. Dewitte, *Koper in de Brugse Sint-Donaaskerk*, in *Biekorf*, 79, 5-6, (1979), p. 139-141.

4. Brugge, Stadsbibliotheek, hs. 449, deel I, f° 108. We merken wel op dat heel wat bladen met het zelfde getal zijn gefolieerd. De tekening draagt als titel: "zilveren altaer, inde kerke van St Donaes tot Brugge". Aan weerszijden van de tekening van het altaarornament staan twee zilveren processielantaarns. Onderaan op de tekening (onderaan het antependium) is er een moeilijk leesbare signatuur te vinden: *Fecit Joannes ...* met vervolgens een jaartal.

J. Gailliard tekende in zijn *Revue pittoresque des monuments qui décoraient autrefois la ville de Bruges, et qui n'existent plus aujourd'hui, pour servir de complément aux éphémérides brugeoises* (Brugge, 1850, p. 17) die constructie na. Nog een afbeelding van dit zilveren altaarornament wordt bewaard in het Brugse Steinmetzkabinet (inv. nr. O.3116.4). Zie in dit verband C. Van de Velde, *Stedelijke Musea Brugge. Steinmetzkabinet. Catalogus van de tekeningen*, Brugge, 1984, deel I, p. 149.

5. We vermelden hier o.a. J.B. Descamps, *Voyage pittoresque de la Flandre et du Brabant avec des réflexions relativement aux arts et quelques gravures*, Parijs, 1769, p. 275; J. Gailliard, *Ephémérides brugeoises ou relation chronologique des événements qui se sont passés dans la ville de Bruges, depuis les temps les plus reculés jusqu'à nos jours*, Brugge, 1847, p. 114-115 en J. Gailliard, *Revue pittoresque ...*, p. 17 (met afb.). Het handschrift 457 (f° 126v-127r) uit de Brugse Stadsbibliotheek is volledig op de uitgave van J.B. Descamps geïnspireerd.

Daarnaast kunnen we vooral ook wijzen op de vele inventarissen van edelsmeedwerk die werden opgemaakt. Zoals die uit 1655 (Brugge, archief Bisdom, A 103, los document, f° 6r); uit 1751 (Brugge, archief Bisdom, A 103, los document, nr. 61); uit 1769 (Brugge, archief Bisdom, A 104, los document, nr. 59) en uit 1787 (Brugge, archief Bisdom, A 104, los document, nr. 49). Sommige daarvan werden gedeeltelijk gepubliceerd in J.L. Meulemeester, *op. cit.*

Afbeelding van het zilveren altaarornament van de Brugse Sint-Donaaskathedraal, genomen uit een handschrift in de Brugse Stadsbibliotheek (hs. 449, deel 1, f° 108). Het dateert uit 1658 - 1659 en werd uitgevoerd door Hendryck van Ockerhout en Jacob(us) Willaeyns. De tekening zelf wordt soms toegeschreven aan M. van Laerebeke.

(foto: Jan Breyne, Oostkamp)

nieuw engeltjes en bladwerk. Bovenaan hielden drie paar engeltjes wapens vast: in het midden dit van het graafschap Vlaanderen - vergeten we niet dat de Brugse bisschop toen nog kanselier van Vlaanderen was - en aan weerszijden waarschijnlijk het gevierendeelde wapen van de toenmalige bisschop. De mogelijkheid bestaat dat ook dit van de vermelde schenker erop prijkt⁶. De tekening is hier wel vrij onduidelijk, zodanig dat het moeilijk uit te maken is of het over die wapens gaat. De zilveren platen aan de voorkant van de kaarsenbank waren eveneens met motieven uit de natuur en engeltjes geciseleerd. In het midden een medaillon met het schild van het kapittel van Sint-Donaas: een rad met brandende kaarsen waardoor een kruis steekt. Daarboven een monumentale constructie, waarin twee schilderijen met enerzijds de H. Petrus (rechts) en de H. Paulus (links) staken⁷. Vooral het illusionistische gezicht met een perspectivische tegelvloer waarop zuilen en een soort tongewelf valt op. Het geheel deed aan het interieur van een kerk denken, te meer daar op het einde ervan een soort altaarconstructie werd voorgesteld. Op de zwikken bevonden zich engelen. Op de fries erboven was een kroontje gegraveerd. Aan weerszijden ervan hing een guirlande. De twee schilderijen bevonden zich eveneens in een perspectivische constructie, omkaderd door Corinthische zuilen. Het middelste deel werd gedomineerd door een kruisbeeld, dat op een monumentale sokkel was geplaatst. In het midden was er een rondboognis met beeldje en aan weerszijden een zuiltje. Die sokkel was verder versierd met beeldjes, die mogelijk de H. Maagd en Sint-Donaas voorstelden. Obeliskachtige versierselen prijkten boven de architraaf van de schilderijen. Beide waren vermoedelijk met (half)edelstenen en cartouches opgesmukt en bovenaan met een kruisje. Het bovenste deel verried duidelijk een renaissancistische vormgeving, het antependium deed eerder aan de barok denken.

6. Het wapen van de familie Van Hillewerpe bestaat uit zilver met een zwemmende vis op een rivier in natuurlijke kleuren. Zie J.B. Rietstap, *Armorial général précédé d'un dictionnaire des termes du blason*, Gouda, z.d. (2), deel 1, p. 954. We verwijzen verder ook naar J. Gailliard (zie onze voetnoot 12)

7. Over die schilderijen bestaat een uitgebreide literatuur. We verwijzen naar ons artikel (J.L. Meulemeester, *op. cit.*, p. 197-200) waar de werken worden besproken met een omvangrijke bibliografie, waaronder D. Marechal, *Vier schilderijen uit het koor van de Sint-Donaaskerk te Brugge, in Sint-Donaas en de voormalige Brugse katedraal. Deel 2*, Brugge, 1988, p. 94-105.

Dit altaarornament werd samen met de twee schilderijen, die vermoedelijk aan Antoon van Dijck (1599-1641) toegeschreven mogen worden, aan de Sint-Donaaskathedraal geschonken door de al geciteerde Fredericus van Hillewerve. Deze uit Antwerpen afkomstige geestelijke is voor Brugge geen onbelangrijke figuur. Hij werd in de Sint-Joriskerk van Antwerpen gedoopt op 6 januari 1621 als zoon van Cornelis en Mechtildis Tolleniers⁸. Zijn broer Hendrik zou het huis van Rubens op de Wapper in 1680 hebben gekocht en er zijn intrek nemen⁹ wat sommige auteurs deed besluiten dat hij familie van Rubens was. Op 3 juli 1646 werd hij tot kanunnik benoemd van de Brugse hoofdkerk en kreeg er de vijfde prebende in opvolging van Stefaan van der Goes. Zijn revolutionaire plannen om deze bidplaats af te breken en in barokstijl te herbouwen werden nooit uitgevoerd. Samen met de Antwerpenaar Cornelis Verhouve ontwierp hij in 1662 de proosdij op de Burg in Brugge. Hetzelfde jaar verdronk de kanunnik, amper 41 jaar oud, tijdens een reis naar Engeland¹⁰. Het kapittel van kanunniken werd schriftelijk van zijn dood op de hoogte gebracht¹¹ en na een lijkdienst op 27 juli 1662 werd Fredericus van Hillewerve in de kooromgang van de Sint-Donaaskathedraal begraven¹².

Het door Fredericus van Hillewerve geschonken zilveren ornament met de bijbehorende schilderijen paste in een aantal veranderingen

8. P. Devos, *Brugge herwonnen schoonheid. Tien jaar monumentenzorg te Brugge*, Tielt-Amsterdam, 1975, p. 89 en p. 100 noot 6 en R.J. Tijs, *P.P. Rubens en J. Jordaens. Barok in eigen huis. Een architectuurstudie over groei, verval en restauratie van twee 17de-eeuwse kunstenaarswoningen te Antwerpen*, Antwerpen, 1983, p. 149.

9. Antwerpen, Stadsarchief, parochieregisters Sint-Joriskerk, 135, f° 74r. Zijn peter was Nicolaes Gravon 'in naemen Cornelius Bertels' en zijn meter Isabella Hocus.

10. Brugge, archief Bisdom, A 73, acta capituli 1645-1651, f° 133. We bedanken archivaris G. Houwen voor de vriendelijke hulp. We verwijzen ook naar J. Gailliard (zie onze voetnoot 12).

J.F. Foppens, *Compendium chronologicum episcoporum Brugensium necnon praepositorum, decanorum, et canonicorum, .. ecclesiae cathedralis S. Donatiani Brugensis*, Brugge, 1731, p. 121 en M. English, *Dagklapper*, in *Parochieblad Brugge*, VI, 21 oktober 1951. Zijn overlijden met heel wat gegevens werd ook genoteerd in Brugge, Stadsarchief, overlijdensregisters, Sint-Donaas, boek 6, geen folio-aanduiding, 27 juli 1662.

11. Brugge, archief Bisdom, A24, minuten van de acta capituli 1660-1662, geen folio-aanduiding.

12. De tekst van het epitaaf bleef bewaard, J. Gailliard, *Inscriptions funéraires et monumentales de la Flandre occidentale avec des données historiques et généalogiques. II. Bruges. Eglise cathédrale de St. Donat*, Brugge, 1863, p. 78 met afbeelding van zijn wapen en dito spreuk.

die hij als de “fabricarius” en de “scholasticus” omstreeks 1655 in het koor van deze kathedraal doorvoerde¹³. Als fabricarius stond hij voor het onderhoud en de versiering van deze kerk in. Michiel English stelde duidelijk dat het altaarornament bij een edelsmid uit de Scheldestad werd gerealiseerd¹⁴. Dit zou trouwens niet zo verwonderlijk zijn want heel wat kunstwerken werden in de loop van de zeventiende eeuw door Bruggelingen bij Antwerpenaren besteld. Ook wat het kerkelijk vaatwerk betreft. Als voorbeeld halen we een zilveren wijwatervat aan dat in 1636 door het kapittel van kanunniken van de Brugse Sint-Donaaskathedraal aan Theodoor Rogiers (1602-ca. 1654) uit de Scheldestad werd aangekocht¹⁵. Dezelfde edelsmid leverde trouwens nog ander liturgisch vaatwerk aan deze Brugse hoofdkerk. Michiel English voegde aan zijn bewering toe dat Van Hillewerf voor deze opdracht heel wat (middeleeuws) vaatwerk tot zilveren staven liet smelten. Om het bovenvermelde altaarornament te realiseren werden immers verschillende zilveren kelken, patenen, kelklepeltjes, pyxissen, fragmenten van de ‘oude’ zilveren ‘fiertel’ van de H. Donaas, zilveren munten en een ablutiekelk gesmolten tot drie staven in zuiver zilver en drie in minder zuiver zilver. Verder werden eveneens boeken en handschriften verkocht en andere geestelijkheden hielpen mee met de uiteindelijke betaling.

Archivalia uit het Brugse bisschoppelijk archief bezorgen ons meer gegevens over het hier besproken zilveren altaarornament. Die documenten en inventarissen¹⁶ vermelden niet alleen dat het kunstwerk door kanunnik Fredericus van Hillewerf aan de Sint-Donaaskathedraal werd geschonken, doch ook dat het antependium en de zilveren platen voor de kaarsenbank door de Brugse edelsmid Jacob

13. Brugge, archief Bisdom, G26, rekeningen van de kerkfabriek van Sint-Donaas, 1654-1666, f° 172v - f° 173v met o.a. werkzaamheden die door H. Stalpaert werden uitgevoerd.

14. [M. English], *Inleiding*, in catalogus van de tentoonstelling *Edelsmeedkunst in het Brugse*, Brussel, 1950, p. 11.

15. J.L. Meulemeester, *Een wijwatervat voor de kathedraal Sint-Donaas te Brugge door Theodoor Rogiers*, in *Antwerpen. Tijdschrift der stad Antwerpen*, 22 (1986), 1, p. 26-31.

16. Brugge, archief Bisdom, G 26, rekeningen van de kerkfabriek van Sint-Donaas 1654-1666, f° 161r - f° 162v en f° 164v; A 104, inventaris uit 1751, geen folio-aanduiding, nr. 59 en 61 en de inventaris van 16 augustus 1769, geen folio-aanduiding, nr. 59. Dit gegeven wordt herhaald in de inventaris van 13 december 1787, nr. 49.

Willaeys werden geslagen. Het bovenstuk, waarin het tabernakel stak en het kruisbeeld werden echter door Hendryck van Ockerhout gemaakt. De rekening voor het kruisbeeld werd betaald op 26 juni 1655, het antependium en de andere platen omstreeks 8 april 1659. De contracten tussen de kanunnik en de edelsmeden vonden we niet terug niettegenstaande ze wel degelijk hebben bestaan. Aan de hand van de vermelde documenten kunnen we onze beschrijving toch aanvullen. Zo weten we dat het eigenlijke antependium bestond uit geslagen zilver op een koperen vergulde achtergrond. Zo werd een fraai kleurcontrast verkregen, wat typisch is voor de barok. Voor verscheidene versieringen werd ten andere verguld koper gebruikt. In de rekeningen vernemen we ook het aanmaken van een vergulde zilveren kroon die door twee engelen werd vastgehouden¹⁷. Jacob(us) Willaeys realiseerde het zilveren corpus van Christus voor het kruis¹⁸. Het bovenste deel bestond waarschijnlijk uit een houten constructie die met zilveren platen werd bezet. Dit houten kader werd door Petrus Wallis gemaakt¹⁹. Deze Brugse schrijnwerker bekleedde in het tweede kwart van de zeventiende eeuw enkele belangrijke bestuursfuncties in het desbetreffende ambacht²⁰. De Brugse kunstschilder Jacob van Oost de Oudere (1603-1671) mocht bepaalde delen (bovenste, basis ...) van het tabernakel vergulden²¹. Het was trouwens niet de eerste keer dat hij dergelijke opdrachten vervulde²². Over edelsmid Jacob(us) Willaeys bestaan weinig gegevens. Hij is vermoedelijk niet in Brugge geboren. Het is mogelijk dat hij uit Antwerpen afkomstig is. Dit laatste wordt door de stilistische

17. Brugge, archief Bisdom, G 26, rekeningen van de kerkfabriek van Sint-Donaas 1654-1666, f° 163v.

18. Brugge, archief Bisdom, G 26, rekeningen van de kerkfabriek van Sint-Donaas 1654-1666, f° 164r.

19. Brugge, archief Bisdom, G 26, rekeningen van de kerkfabriek van Sint-Donaas 1654-1666, f° 163v.

20. A. Vandewalle e.a., *Brugse ambachten in documenten. De schoenmakers, timmerlieden en schrijnwerkers (14de-18de eeuw)*, Brugge, 1985, p. 174 wel onder de naam van Pieter de Wales.

21. Brugge, archief Bisdom, G 26, rekeningen van de kerkfabriek van Sint-Donaas 1654-1666, f° 163r. Zie J.L. Meulemeester, *Enkele nieuwe gegevens betreffende het oeuvre van de Brugse kunstschilder Jacob van Oost de Oudere (1603-1671)*, in *De Gidsenkring*, 32, 2, april 1994, p. 4.

22. J.L. Meulemeester, *Jacob van Oost de Oudere en het zeventiende-eeuwse Brugge*, Brugge, 1984, p. 189-191.

vormgeving van het antependium en van de platen voor de kaarsenbank niet tegengesproken. In het archief van het Brugse ambacht van de goud- en edelsmeden vonden we over hem evenmin iets terug. Zijn naam staat ook niet gegraveerd in de bewaarde koperen plaat met de merktekens van de Brugse edelsmeden (1568-1638) in het Gruuthusemuseum. Ook in de registers van de wetsvernieuwingen van de stad Brugge, die in het stedelijk archief worden bewaard, en die de lijsten van de verkozen ambachtsbesturen bevatten, duikt zijn naam niet op. Zijn merkteken werd evenmin teruggevonden. In de bevolkingsregisters van de stad Brugge staat genoteerd dat er in de maand december 1659 in de Sint-Jacobskerk een grote dienst werd gecelebreerd ter nagedachtenis van (een zekere) Jacobus Willaëys, die in Rome was gestorven²³. We weten natuurlijk niet of het over de ons vermelde edelsmid gaat. Op de expositie van het Brugse edelsmeedwerk in 1950 werden er aan deze kunstenaar drie kelken toegeschreven: een uit 1632-1633 in het Sint-Janshospitaal van Veurne, een uit ca. 1650 in de O.-L.-Vrouwekerk van Vivenkapelle en een uit 1659 in de Sint-Walburgakerk van Brugge²⁴. Die laatste werd samen met de bijpassende pateen in volle barokstijl uitgevoerd en is eigenlijk afkomstig van de Brugse dominicanen. De toeschrijving en datering berusten op een inscriptie op de voetrand. Hetzelfde opschrift vermeldt dat Karel Lyns het stuk verguldde.

Hendryck van Ockerhout werd op 12 september 1611 in de Brugse O.-L.-Vrouwekerk gedoopt als zoon van Henricus²⁵. Omstreeks 1640

23. Brugge, Stadsarchief, overlijdensregister Sint-Jacobs, boek 4, geen folio-aanduiding, december 1659.

24. I.v.m. de kelken uit Veurne en Vivenkapelle zie [M. English], *op. cit.*, 1950, p. 17 nrs. 54 en 59 en p. 18 nr. 60. Ook vermeld in R. Stuyck, *Belgische Zilvermerken*, Antwerpen-Weesp-Brussel, 1984, p. 154. I.v.m. de kelk in de Brugse Sint-Walburgakerk zie [M. English], *op. cit.*, 1950, p. 18 nr. 60; J.P. De Pue, *Geschiedenis van het oud-dominikanenklooster te Brugge (1233-1796)*, Leuven, 1981, p. 86; J.L. Meulemeester, *Enkele aspecten van de metaalkunst in de voormalige jezuitakerk in Brugge*, in *Sint-Walburga. Een Brugse kerk vol geschiedenis*, Brugge, 1982, p. 177-178 en D. Marechal, *Meesterwerken van de Brugse edelsmeedkunst*, Brugge, 1993, p. 122 nr. 85.

De kelk uit Veurne werd echter niet door Willaëys gemaakt, maar door de Brugse edelsmid Jan Woukyer. De merktekens bewijzen dit. D. Marechal, *op. cit.*, p. 95 nr. 47, met bibliografie.

Ook de toeschrijving van de kelk in Vivenkapelle aan Jacob Willaëys lijkt vrij twijfelachtig en is vermoedelijk van Cornelis Wyllaëys, die inderdaad in die periode in Brugge werkzaam was.

25. Brugge, Stadsarchief, doopregisters O.-L.-Vrouw, 2de wijk, boek 29, geen folioaanduiding. Over H. van Ockerhout, zie E. Coppieters de ter Zaele, *Histoire de la famille van Ockerhout*, Loppem, 1961, p. 25.

werd hij als vrijmeester in het ambacht van edelsmeden ingeschreven²⁶. Op 26 maart 1639 huwde hij Georgine Boudry en op 19 april 1645 huwde hij in de Sint-Jacobskerk voor de tweede maal met Isabella Dhoest (D'Ougst)²⁷. De familie Hendryck van Ockerhout verhuisde omstreeks 1650 van de Sint-Jacobsparochie naar die van O.-L.-Vrouw waar zoon Herman, later ook zilversmid, op 27 september 1661 gedoopt werd²⁸. De familie Van Ockerhout huurde een huis aan Jacques de Clercq, die een tijdje gouverneur van het ambacht van de edelsmeden was²⁹. Hendryck van Ockerhout overleed op 15 maart 1667³⁰, maar we konden niet achterhalen waar hij werd begraven. Hij bekleedde ten andere, net als zijn zoon Herman, regelmatig interessante functies in het ambachtsbestuur: vinder (1652-1653, 1654-1655, 1658-1659), warandatiedeken (1643-1644, 1646-1647, 1650-1651, 1657-1658) en deken (1662-1663)³¹. Mogelijk bleef hij ook deken over de jaren 1663-1664³². Zijn meesterteken werd voor de eerste maal op de laatste zilvertentoonstelling te Brugge geïdentificeerd en bestaat uit een stam van een boompje met de letter O.

Hendryck van Ockerhout die als een belangrijk kunstenaar te beschouwen is, liet fraai edelsmeedwerk na. Zijn nautilusbeker in de Kon. Musea voor Kunst en Geschiedenis in Brussel is ontegensprekelijk zijn meesterwerk³³. Het museum O.-L.-Vrouw-ter-Potterie in Brugge

26. F. van Molle, *Zilver uit de kapel*, in cat. v.d. tent. *Sint-Janshospitaal 1188/1976*, Brugge, 1976, deel 2, p. 624.

27. Brugge, Stadsarchief, huwelijkregisters Sint-Jacobskerk, boek 4, geen folio-aanduiding. Het huwelijkscontract werd op 14 april 1645 ondertekend.

28. Brugge, Stadsarchief, doopregisters O.-L.-Vrouw, 1ste wijk, boek 6, geen folio-aanduiding.

29. Brugge, Stadsarchief, staten van goed, IIde reeks, 1770, f° 11v.

30. Brugge, Stadsarchief, staten van goed, IIde reeks, 1770, f° 1r. Zijn overlijden en/of begrafenis vonden we in de overlijdensregisters van de Brugse parochies, bewaard op het Brugse Stadsarchief, niet terug. Zie ook E. Coppieters de ter Zaele, *op. cit.*, p. 25.

31. Die gegevens vonden we terug in de wetsvernieuwingen van de stad Brugge. Intussen werden de wetsvernieuwingen betreffende de edelsmeden gepubliceerd door A. Vandewalle, *De besturen van het ambacht van de goud- en zilversmeden, 1363-1794*, in D. Marechal *Meesterwerken van de Brugse Edelsmeedkunst*, Brugge, 1993, p. 426-427.

32. F. van Molle, *loc. cit.*

33. D. Marechal, *op. cit.*, p. 110, nr. 71 (identificatie meestermerk) en p. 246 nr. 262 met bibliografie.

stelt van hem een zilveren opengewerkt kroontje uit ca. 1647 tentoon³⁴. Voor de Sint-Jan-de-Doperkerk van Stalhille leverde hij in 1651-1652 een zilveren lamp voor het O.-L.-Vrouwebeeld³⁵. Zowel de kerk van Lissewege als de Sint-Salvatorskathedraal in Brugge bewaren van hem een ciborie. Die laatste bidplaats conserveert ook een paxbord met de voorstelling van de gekruisigde Christus en dat uit 1660-1662 dateert³⁶. Verder vermelden we van Hendryck van Ockerhout nog een paar zilveren altaarkandelaars uit 1655 in de H. Bloedkapel die door de familie Rommel - De Damhouder werden geschonken³⁷. Destijds werd ook een zilveren reliekostensorium in het Brugse Sint-Janshospitaal aan hem toegeschreven doch dit dient eerder op naam van zijn zoon Herman te worden geplaatst³⁸.

We hopen met dit kort artikel een steentje bijgedragen te hebben tot de studie van het rijke kunstpatrimonium van de voormalige Brugse Sint-Donaaskathedraal.

34. A. Maertens, *Onze Lieve van de Potterie*, Brugge, 1937, p. 376 en D. Marechal, *op. cit.*, p. 106 nr. 63.

35. Brugge, Rijksarchief, fonds kerkfabriek Stalhille, 4, rekeningen 1651-1652, f° 36v.

36. L. Devliegheer, *De Sint-Salvatorskathedraal te Brugge. Inventaris*, in *Kunstpatrimonium van West-Vlaanderen*, Tielt-Amsterdam, 1979, p. 221-222 en p. 235 en D. Marechal, *op. cit.*, p. 110 nr. 71, p. 124 nr. 87 en p. 125 nr. 89.

37. J.L. Meulemeester, *Uit het zeventiende- en achttiende-eeuwse kunstpatrimonium van de Brugse H. Bloedkapel*, in *Het Heilig Bloed te Brugge*, Brugge, 1990, p. 123-125 en D. Marechal, *op. cit.*, p. 115 nr. 77.

38. F. van Molle, *op. cit.*, p. 624 nr. Z.10 en D. Marechal, *op. cit.*, p. 137 nr. 103.